

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії**

Богдана Шандра

ФІЛОСОФІЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ)**

**Галузі знань 08 Право
Спеціальності 081 Право
ОПП «Право»**

**Ужгород
2024**

УДК 1(07)
Ш20

Шандра Б.Б. Філософія: навчально-методичні рекомендації (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти)) **Галузі знань 08 Право Спеціальності 081 Право ОПП «Право»** / Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. 52 с.

Укладач:

Шандра Богдана Богданівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ».

Рецензенти:

Левкуліч Василь Васильович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ».

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ».

*Робоча програма затверджена на засіданні
кафедри філософії факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 10 від 15 квітня 2024 р.)*

*Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
(протокол № 7 від 15 травня 2024 р.)*

© Б.Б. Шандра, 2024
© ДВНЗ «УжНУ», 2024

ЗМІСТ

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
1. Опис та структура навчальної дисципліни	6
2. Тематичний план лекцій	8
3. Тематика, плани та література для підготовки до семінарських занять	14
4. Методичні вказівки з організації самостійної роботи студентів	29
5. Перелік завдань на модульні контрольні роботи	31
6. Тестові контрольні завдання	33
7. Перелік питань для підсумкового модульного контролю (іспит)	44
8. Методи навчання та оцінювання	46
9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Філософія» є важливою ланкою навчального процесу, оскільки згідно стандартів освіти є включеною у структурно–логічну схему підготовки фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»; є тим навчальним курсом, який у сукупності з іншими дисциплінами гуманітарного циклу (етикою, естетикою, логікою, правознавством, політологією і тощо.) формує світоглядну культуру, впливає на рівень розвитку особистості суб'єкта навчання, формує його духовне обличчя і у поєднанні з фаховою підготовкою дозволяє свідомо і компетентно вирішувати професійні завдання за обраною спеціальністю, відповідати соціальним стандартам і вимогам, що висуваються розвитком сучасного знання і культури.

Методичні вказівки призначені для студентів денної форми навчання. Вказівки містять загальні відомості для тих, хто вивчає курс філософії, програму з філософії, теми семінарських занять з планами і літературою, тематику письмових рефератів та тестових завдань. У «Методичних вказівках» також містяться теми, відведені на самостійну роботу з рекомендаціями щодо її проведення та питання до екзамену з філософії.

Основними формами вивчення студентами філософії є: лекції, семінарські заняття, самостійна робота. Кожна з цих форм має свої переваги і особливості. Лекції – форма оволодіння знаннями, в процесі якої студент виступає в ролі суб'єкта, який сприймає інформацію, що подається йому лектором. Семінарські заняття покликані активізувати пізнавальну діяльність студентів і виконують в основному функцію закріплення знань, їх уточнення і більш глибокого осмислення. Самостійна робота виступає у формах аналізу та узагальнення прочитаного на лекціях навчального матеріалу, опрацювання питань і тем, представлених програмою для самостійного вивчення, а також у формі підготовки до семінарських занять, підготовки усних доповідей, рефератів та ін. В процесі самостійної роботи студент може звертатися за консультацією до викладача з тих чи інших питань, які його цікавлять.

Навчальна дисципліна «Філософія» включена у навчальні плани як нормативна дисципліна. Обсяг навчального часу для її вивчення визначений державними вимогами і становить 90 академічних годин (3 кредити ECTS).

Мета навчальної дисципліни полягає в оволодінні філософським знанням як основою для розвитку світоглядної культури майбутнього фахівця у галузі права та правоохоронної діяльності, прагнути до вдосконалення своїх знань щодо філософського освоєння дійсності і розвитку власної особистості, скеровуючи свої досягнення на вміле використання у майбутній професії з метою захисту прав і свобод, честі і гідності громадян України.

Головним завданням дисципліни є: вивчення історії філософії та її органічної складової – історії української філософії, сприяння гуманізації освіти через засвоєння досягнень сучасної філософії, інформації про світ у цілому і ставлення людини до цього світу; сприяти формуванню у студентів здібностей до логічного мислення, самостійного аналізу складних явищ суспільного життя; виховувати у студентів культуру глибокого теоретичного і критичного

мислення, адекватну ціннісну оцінку явищ дійсності; формувати і поглиблювати філософсько-світоглядну культуру студентів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі міжнародного права у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій.

Загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-1);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (ЗК-2);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями(ЗК-7);
- здатність бути критичним і самокритичним(ЗК-8);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (ЗК-10);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК-13);
- цінування та повага різноманітності і мультикультурності. (ЗК-14) .

Фахових компетентностей:

- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві(ФК-1);
- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи(ФК-3);
- здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції(ФК-12);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності. (ФК-13);
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення(ФК-16).

1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 право	Нормативна	
	Спеціальність 081 право.		
Модулів – 2	Право	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	20 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		46 год.	74 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 44 ауд. / 46 самост. роб.

для заочної форми навчання – 16 ауд. / 74 самост. роб

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	інд	с.р.		л	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6					
Змістовий модуль 1. Вступ до філософії										
Тема 1. Філософія, її коло проблем	6	2	2		2	6	2			4
Тема 2. Предмет та функції філософії	6	2	2		2	6	2			4
Разом за змістовим модулем 1	12	4	4		4	12	4			8
Змістовий модуль 2. Історія філософії										
Тема 3. Філософія Стародавнього світу.	6	2	2		2	6	2			4
Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження	4	2			2	6	2			4
Тема 5. Філософія Нового часу	6	2	2		2	6	2			4
Тема 6. Німецька класична філософія	8	2	2		4	6	2			4
Тема 7. Сучасна світова філософія	4				4	4				4
Тема 8. Філософія України	6	2	2		2	6	2			4
Разом за змістовим модулем 2	34	10	8		16	34	10			24
Змістовий модуль 3. Теоретична філософія										
Тема 9. Філософський зміст проблеми буття	8	2	2		4	8	2			6
Тема 10. Свідомість: її походження і сутність	8	2	2		4	6				6
Тема 11. Діалектика та її альтернативи	8	2	2		4	6				6
Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу	8	2	2		4	6				6
Тема 13. Методологія наукового пізнання	4				4	6				6
Разом за змістовим модулем 3	36	8	8		20	32	2			30
Змістовий модуль 4. Соціальна філософія і філософія людини										
Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу	8	2	2		4	6				6
Тема 15. Основні сфери життя суспільства	4		2		2	6				6
Разом за змістовим модулем 4	12	2	4		6	12				12
Усього годин	90	20	24		46	90	16			74

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1. Вступ до філософії

Тема 1. Філософія, її коло проблем

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Життєво-буденний та теоретичний світогляд. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Специфіка філософського світогляду, його причини виникнення. Місце філософії в системі культури. Філософія і наука. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування.

Тема 2. Предмет та функції філософії

Предмет філософії. Концепції походження філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Проблема методу в філософії як теоретичне узагальнення прийомів і засобів пізнання та його історичного досвіду. Діалектика і метафізика.

Функції філософії. Світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, евристична та ін. функції філософії. Соціальна спрямованість філософського знання. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Змістовий модуль 2. Історія філософії

Тема 3. Філософія Стародавнього світу

Зародження філософської думки. Економічні, соціальні, культурні передумови появи філософії у країнах Стародавнього світу.

Філософія Стародавньої Індії. Особливості філософії Стародавньої Індії. Ведична та епічна література про людину, її походження та існування. Основні релігійно-філософські вчення: ортодоксальні (астіка) і неортодоксальні (настіка).

Стародавня Китайська філософія. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Особливості філософії Стародавнього Китаю. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: даосизм, конфуціанство та ін.

Антична філософія. Своєрідність філософії Стародавньої Греції: досократичного, класичного, елліністичного та римського періодів античності. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення про рух (Елейська школа). Атомізм Демокріта.

Софісти. Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та належне існування (Сократ). Людина як мікрокосм. Платонізм та неоплатонізм. Становлення античної діалектики. Арістотель як систематизатор античної філософії.

Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження

Особливості філософії Середньовіччя. Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Томи Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Характерні риси філософії епохи Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Джордано Бруно, Микола Кузанський).

Реформація, її ідеї (Томас Мюнцер, Мартин Лютер, Жан Кальвін).

Тема 5. Філософія Нового часу

Особливості розвитку філософії Нового часу. Наукові відкриття (Микола Копернік, Галілео Галілей, Ісаак Ньютон) та зміна суспільно-економічних відносин. Проблеми онтології та гносеології у філософії видатних мислителів Нового часу.

Філософія Френсіса Бекона і Томаса Гоббса. Проблема методу пізнання у філософії Френсіса Бекона, теоретичне обґрунтування емпіризму, досвідно-індуктивного методу. Критика схоластики. Механіцизм. Теорія абстрактно-ідеальної моделі суспільства.

Рационалізм Нового часу: Рене Декарт, Бенедикт Спіноза, Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Дуалізм Рене Декарта та його дедуктивний метод. Теорія вроджених ідей. Вчення про субстанцію. Монадологія Готфріда Вільгельма Ляйбніца.

Сенсуалістична філософія Джона Локка, Джорджа Берклі, Девіда Юма. Сенсуалістична теорія Джона Локка, вчення про первинні та вторинні якості. Заперечення вроджених ідей. Агностицизм.

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер, Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Жюльєн Офре де Ламетрі, Клод Андріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

Тема 6. Німецька класична філософія

Місце і роль німецької класичної філософії в розвитку світової філософської думки. Загальні риси німецької класичної філософії та основні проблеми: науковість філософії, онтологія, гносеологія, філософська антропологія, філософія історії, філософія права тощо.

Філософія Іммануїла Канта. Докритичний та критичний періоди у філософії Іммануїла Канта. Категоричний імператив.

Філософська система Йоганна Готліба Фіхте. Суб'єктивно-ідеалістична діалектика.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод. Розробка діалектичного методу мислення і світорозуміння. Об'єктивний ідеалізм. Протиріччя між системою і методом. Абсолютна ідея (система

категорій, що саморозвиваються). Діалектичний зміст абсолютної ідеї. Принципи і закони діалектики.

Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Проблема людини та категорія «людська природа» у філософії Людвіга Андреаса Фейєрбаха. Критика гегелівського ідеалізму та релігії.

Тема 7. Сучасна світова філософія

Особливості сучасної філософської думки. Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX – початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій.

Позитивізм: його сутність та еволюція. Сцієнтизм. Позитивізм Огюста Конта. Різновиди позитивізму: емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус), неопозитивізм, логічний позитивізм (Моріц Шлік, Людвіг Вітгеншайн, Бертран Рассел); семантичний позитивізм (Рудольф Карнап, Альфред Тарський); лінгвістичний позитивізм (Джон Ленгшоу Остін), постпозитивізм (Карл Поппер, Томас Кун, Імре Лакатос, Пол Карл Фейєрабенд).

Екзистенціально-антропологічна філософія. Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (Артур Шопенгауер, Фрідріх Вільгельм Ніцше, Вільгельм Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (Зігмунд Фройд, Карл Густав Юнг, Еріх Фромм, Альфред Адлер). «Екзистенціальна філософія» та її різновиди (Сьорен К'єркегор, Мартин Гайдеггер, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр, Карл Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Релігійна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст.: традиціоналізм і спроба оновлення. Методи релігійного осмислення дійсності. Предмет і головне питання релігійної філософії. Сучасна нехристиянська релігійна філософія.

Неотомізм (Етьєн Анрі Жільсон, Жак Марітен та ін.). Персоналізм (Едгар Шеффілд Брайтмен, Еммануель Муньє та ін.). Католицький модернізм Тейяра де Шардена.

Російська релігійно-ідеалістична філософія. «Академічна філософія» XIX ст. та її основні школи: Київська духовна академія (П. Юркевич, Е. Гогоцький), Московська духовна академія (Ф. Голубинський, В. Кудрявцев-Платонов), Петербурзька духовна академія (М. Каринський, В. Карпов). Микола Федоров – засновник російської філософії космізму (вчення про воскресіння). Метафізика Всеєдності (Вл. Соловйов, П. Флоренський, С. Франк, Л. Карсавін). «Філософія нової релігійної свідомості» (Л. Шестов, Н. Лосський, М. Бердяєв, Д. Мережковський, В. Розанов). Екзистенціалізм Л. Шестова як внутрішня криза релігійної філософії.

Тема 8. Філософія України

Зародження та особливості української філософської думки. Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньо-слов'янська міфологія, запровадження християнства та філософія Київської Русі.

Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст. Агіографія. Гуманістичні ідеї (Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового

міста, Станіслав Оріховський). Реформаційні ідеї в Україні. Українські полемісти (Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський). Острозький культурно-освітній центр (Герасим Смотрицький, Дем'ян Наливайко та ін.). Філософія Києво-Могилянської академії (Петро Могила, Теофан Прокопович, Інокентій Гізель та ін.).

Філософія Григорія Сковороди. «Філософія серця». Теорія «сродної праці».

Українська філософія XIX–початку XX ст. Поширення ідей західноєвропейської (німецької) філософії (Йоган Шад, Петро Лодій, Орест Новицький, Сильвестр Гогоцький та ін.). «Філософія серця» Памфіла Юркевича.

Український романтизм (Михайло Максимович, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш та ін.). Філософські ідеї Тараса Шевченка. Соціально-філософські погляди Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Івана Франка, Володимира Антоновича.

Новітня українська філософія. Філософія періоду відродження українського духовного життя (Володимир Винниченко, Михайло Грушевський, Василь Зеньківський та ін.). Філософія національної самобутності (Дмитро Донцов, В'ячеслав Липинський). Філософська спадщина Володимира Вернадського та Дмитра Чижевського. Шістдесятники (Павло Копнін, Володимир Шинкарук та ін.). Розробка філософських проблем у сучасній Україні.

Змістовий модуль 3. Теоретична філософія

Тема 9. Філософський зміст проблеми буття

Філософський зміст категорії «буття». Співвідношення категорій «буття», «субстанція», «матерія». Характеристика буття як філософської категорії. Поняття буття, його історичний генезис. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття. Проблема єдності світу.

Філософський зміст категорії «матерія». Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Філософське визначення категорії «матерія». Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості.

Спосіб та форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Саморух – вияв внутрішньої активності матерії. Види руху. Простір і час як форми існування матерії.

Властивості простору і часу. Сучасні природничо-наукові теорії простору і часу та їх філософське значення.

Тема 10. Свідомість: її походження і сутність

Проблема свідомості в історії філософії. Матеріалізм, ідеалізм та дуалізм щодо розуміння природи свідомості.

Виникнення і генезис свідомості. Сучасні наукові уявлення про виникнення і розвиток свідомості. Генезис форм відображення на неорганічному, органічному та соціальному рівнях розвитку матерії. Характер відображення. Передумови виникнення свідомості. Свідомість і мислення. Мислення і мова.

Сутність та структура свідомості. Рівнева структура свідомості: підсвідомість, усвідомлення, надсвідомість (інтуїція, осяяння, прозріння тощо),

самосвідомість. Структура свідомості за компонентним складом: знання, пам'ять, норми, цінності, самосвідомість, воля, емоції і почуття. Структура свідомості за суб'єктним складом: індивідуальна, групова, етнічна, класова, масова, суспільна, загальнолюдська.

Творча активність свідомості та її основні функції. Творчий характер свідомості. Функції свідомості: пізнавальна, акумулятивна, аксіологічна, творча, комунікативна та ін..

Тема 11. Діалектика та її альтернативи

Історичні форми і особливості діалектики. Зародження діалектики. Історичні форми діалектики: антична діалектика, діалектика середньовіччя, діалектика Нового часу, діалектика класичної німецької філософії, марксистська діалектика, сучасні західноєвропейські ірраціоналістичні концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

Поняття діалектики, її основні принципи. Діалектика як один із методів філософії. Принципи розвитку і зв'язку, принцип конкретно-історичного підходу у вивченні явищ, принцип виявлення основної ланки у ланцюгу історичних подій, принцип єдності історичного і логічного, абстрактного і конкретного та ін.

Категорії діалектики. З історії вчення про категорії. Співвідношення філософських категорій і понять спеціальних наук. Основні категорії діалектики: одиничне, особливе, загальне; зміст і форма; причина і наслідок; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; система, елемент, структура.

Закони діалектики. Гносеологічна природа закону. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

Тема 12. Пізнання як предмет філософського аналізу

Гносеологічна проблема в історії філософської думки. Пізнаваність світу та його законів в історії філософії. Агностицизм.

Поняття пізнання і його змістовні складові. Основні принципи теорії пізнання. Рівні та форми пізнання. Види пізнання. Процес пізнання та його елементи: суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, посередники пізнання (засоби пізнання як матеріального так і ідеального характеру).

Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Поняття практики. Види практичної діяльності. Функції практики.

Проблеми істини у філософії. Об'єктивність істини. Абсолютна та відносна істина. Конкретність істини. Форми істини (буденна, наукова, моральна та ін.) Сучасні концепції істини (релятивізм і догматизм). Критерії істини.

Тема 13. Методологія наукового пізнання

Наука як вища форма раціонального пізнання. Поняття науки. Становлення і розвиток науки. Специфіка наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Наукова картина світу.

Емпіричні методи наукового пізнання. Спостереження. Опис. Порівняння. Вимірювання. Експеримент.

Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Абстрагування. Аналіз. Синтез. Індукція. Дедукція. Аналогія. Історичний і логічний методи пізнання. Моделювання.

Теоретичні методи наукового пізнання. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Метод формалізації. Аксиоматичний і математичний методи.

Основні форми наукового пізнання. Емпіричний факт. Проблема. Ідея. Гіпотеза. Доказ гіпотези. Концепція. Теорія.

Змістовий модуль 4. Соціальна філософія і філософія людини

Тема 14. Суспільство як предмет філософського аналізу

Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства: натуралістичні, соціальний дарвінізм, органічна школа, расово-антропологічні школи, ідеалістичні концепції, історико-матеріалістичні. Суспільні відносини. Сфери суспільного життя.

Суспільство і природа. Природа як об'єкт філософського аналізу. Географічне середовище та його роль у житті суспільства. Екологічні проблеми, засоби їх розв'язання. Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного процесу.

Людина як предмет філософського аналізу. Проблема людини в філософії. Діяльність як основа людського буття. Структура людської діяльності. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині. Проблема смерті та безсмертя людини у філософському світогляді. Сенс життя людини. Людина, індивід, індивідуальність, особистість.

Цінності та їх роль у житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Класифікація цінностей. Базові цінності людського життя. Цінності і сучасність.

Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності. Концепція суспільного прогресу та його критерії. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності.

Тема 15. Основні сфери життя суспільства

Економічна сфера життя суспільства. Суспільне виробництво. Продуктивні сили. Виробничі відносини. Взаємозв'язок продуктивних сил та виробничих відносин. Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР.

Соціальна сфера життя суспільства. Соціальне життя суспільства. Структура суспільства. Класи. Страти. Сім'я. Етноси.

Політична сфера життя суспільства. Сутність, структура і функції політичної системи. Держава – базовий інститут політичної системи. Національна держава і громадянське суспільство. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Духовна сфера життя суспільства. Сутність духовного життя суспільства. Буденна і теоретична свідомість. Суспільна психологія й ідеологія. Суспільна свідомість та її основні форми (політика, право, мораль, релігія, наука, мистецтво, філософія). Особливості духовної культури суспільства.

3. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. Філософія, її походження, проблематика та роль в суспільстві

1. Особливості виникнення філософського мислення та його ознаки.
2. Філософія та інші форми людського світогляду (міфологія, релігія).
3. Предмет філософії. Світоглядний характер філософії як гуманітарної науки.
4. Структура філософського знання.
5. Функціональне призначення філософії (для людини, нації, суспільства, людства).

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Міфологія, світогляд, філософія, релігія, онтологія, гносеологія, аксіологія, філософська антропологія, естетика, етика, дискурсивне мислення, монізм, дуалізм.

Теми рефератів:

1. Філософія і світогляд. Світоглядний характер філософського знання.
2. Роль філософії в індивідуальному розвитку людини.
3. Філософія, релігія, мистецтво як форми людського освоєння світу.

Питання для самоконтролю:

1. Які соціальні, економічні, духовні передумови виникнення філософського мислення?
2. Якими є ознаки філософського мислення?
3. Чим філософія відрізняється від міфології, релігії, науки, мистецтва?
4. Як змінювався предмет філософії?
5. Якою є структура філософського знання?

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К. : Либідь, 2001. 406 с.
3. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2006. 356 с.
4. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
5. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії. К., 2017. С. 8 – 45.

6. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
7. Діденко В., Табачковський В. Світогляд. Філософський енциклопедичний словник; за ред. В. Шинкарука. К.: Абрис, 2002. С. 569 – 570.
8. Ескізи про мудрість. Від міфу до істини: навч. посіб. [Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, В.В. Ільїн]. К.: ВПЦ «Київський університет», 2019. С. 11 – 26.
9. Основи філософії: навч. посіб. [Л.О. Сандюк, С.П. Симоненко, О.В. Сулим, М.Ф. Шмиголь, Н.В. Щубелка, Ю.С. Юшкевич]; за ред. М.Ф. Шмиголя. К.: Центр учбової літератури, 2019. С. 7 – 13.
10. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
11. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
12. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. Вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
13. Соціальна філософія: хрестоматія: навч. посіб. Упоряд. М.Ю. Голянич, Ю.М. Москаленко. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. С. 31 – 52.
14. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
15. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового Часу до 1830 року. 352 с.
16. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
17. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
18. Філософія: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів [кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук]. К.: Вадекс, 2021. С. 40 – 66.
19. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії [В. Петрушенко]. Львів: Львівська політехніка, 2019. С. 12 – 26.
20. Філософія: історія, суспільство, освіта [Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, В.В. Ільїн]. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. С. 20 – 24.
21. Філософія: навч. посіб. [Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.]; за ред. І.Ф. Надольного. [8-ме вид., стер.]. К.: Вікар, 2011. С. 11 – 15.
22. Філософія: підруч. [Л.В. Губерський та ін.]; ред. Л.В. Губерський; худож. О.Д. Кононученко. Харків : Фоліо, 2018. С. 177 – 195.
23. Філософія науки: підручник. [І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко, В.Л. Чуйко та ін.]. К.: Київський університет, 2018. С. 5 – 50.
24. Шинкарук В. І. Вибрані твори: у 3-х т. К.: Український центр духовної культури, 2004. Т.3. Ч. 1. С. 148 – 163.

ТЕМА 2. Антична філософія

1. Натурфілософські школи Стародавньої Греції. Мілетська школа.
2. Стихійна діалектика Геракліта.
3. Елейська школа. Парменід, Зенон.
4. Антропологічний поворот: Сократ і його внесок у філософію
5. Платон, Арістотель та їх внесок у розвиток філософії.
6. Причини занепаду античної думки і філософсько-етичні школи пізнього періоду (скептицизм, стоїцизм, епікуреїзм, неоплатонизм).

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Архе, апейрон, апорія, атараксія, атом, космоцентризм, натурфілософія, ейдос, гілеморфізм, матерія, форма.

Теми рефератів:

1. Піфагорійська школа.
2. Атомістичне вчення Демокріта.
3. Софістична філософія про людину.
4. Етичне вчення стоїків.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть представників Мілетської школи і охарактеризуйте їх погляди.
2. Що позначали терміном «архе»?
3. Якими були погляди на буття Парменіда?
4. Що доводив у своїх апоріях Зенон?
5. Що означає у Платона термін «ейдос»?
6. Що означає термін «гілеморфізм»?
7. Які філософсько-етичні школи пізньої античності ви знаєте?

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с.
6. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.

7. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
8. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
9. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
10. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового Часу до 1830 року. 352 с.
11. Філософія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів МВС України /авт.кол.за ред.М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
12. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

1. Християнство як світоглядна основа західноєвропейського середньовіччя.
2. Патристика і апологетика на ранньому етапі середньовіччя. Представники.
3. Августин Блаженний. «Сповідь».
4. Проблема співвідношення віри і знання (розуму) у Богопізнанні. Симфонія віри і розуму Томи Аквінського.
5. Гуманізм і антропоцентризм доби Відродження.
6. Натурфілософські вчення Д. Бруно, Г. Галілея, М. Фічіно.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Теоцентризм, креаціонізм, патристика, апологетика, схоластика, містика, номіналізм, реалізм, антропоцентризм, гуманізм.

Теми рефератів:

1. Проблема людини у християнському віровченні.
2. Особливості філософії Відродження.
3. Пантеїстичні концепції у філософії Відродження

Питання для самоконтролю:

1. Порівняйте античний і середньовічний світогляди.
2. Яку роль виконувала філософія у духовному житті середньовіччя?
3. Назвіть вихідні ідеї патристики.
4. Як розглядали питання про співвідношення віри і знання провідні напрями середньовічної філософії? В чому ви бачите їх відмінність?
5. Кого з видатних представників середньовічної філософсько-теологічної думки ви знаєте? Охарактеризуйте їх погляди.

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
3. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2006. 356 с.
4. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
5. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
6. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с.
7. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Л.: Світ, 2001. 318 с.
8. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
9. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
10. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
11. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
12. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. 352 с.
13. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
14. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 136 с.
15. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

ТЕМА 4. Філософія Нового часу

1. Субстанційна парадигма Нового часу.
2. Проблема методу пізнання у філософії Френсіса Бекона.
3. Дуалізм Декарта. Субстанційне вчення Б. Спінози. Монадологія Г. Ляйбніца.
4. Суспільно-політична проблематика доби Просвітництва.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Емпіризм, раціоналізм, сенсуалізм, агностицизм, індукція, дедукція, субстанція, матерія, дух, природа, монада, права людини, суспільний договір.

Теми рефератів:

1. Географічний детермінізм Ш.Л. Монтеск'є.
2. Суспільно-політичні погляди Вольтера.
3. Філософські погляди Гольбаха.
4. Філософські погляди Гельвеція.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає категорія «субстанція»? Хто з філософів вперше використав її?
2. У чому полягає сутність дуалістичного розуміння буття Декартом?
3. У чому сутність субстанційного вчення про буття Спінози? Лейбніца?
4. Кому з філософів належить авторство твору під назвою «Левіафан»?
5. У чому сутність теорій суспільного договору?
6. Який світогляд називають механістичним?
7. Проблема пізнання у філософському вченні Т. Гоббса.
8. Блез Паскаль про людину.
9. Ламетрі про людину.
10. Ж.Ж. Руссо про рівність і свободу.

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини. «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с.
6. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Л.: Світ, 2001. 318 с.

7. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: навч. посібник. Львів: Новий світ, 2011. 648 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с. .
10. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
11. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. 352 с.
12. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
13. Чорний І.П., Рошкулєць Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 136 с.

ТЕМА 5. Німецька філософія ХІХ ст.

1. Загальні риси німецької класичної філософії як системи.
2. І. Кант – засновник німецької класичної філософії.
3. Діалектика і абсолютний ідеалізм Гегеля.
4. Філософська система Йоганна Готліба Фіхте.
5. Соціальна філософія К. Маркса і Ф. Енгельса.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Трансцендентальна філософія, антиномії, абсолютний ідеалізм, тріада, діалектика, ірраціоналізм, філософія життя.

Теми рефератів:

1. Філософські погляди Фіхте і Шеллінга.
2. Фейєрбах про людину.
3. Філософія життя та її представники.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає поняття «антиномія»? Хто з філософів використовував його?
2. Що означає категорія «діалектика»? Хто з філософів використовував його?
3. У чому полягає сутність абсолютного ідеалізму Гегеля?
4. Чому Фейєрбах називав вчення Гегеля «логізованою теологією»?

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.

3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с.
6. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
7. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
8. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
9. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
10. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. 352 с.
11. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
12. Основи філософії: навч. посіб. [Л.О. Сандюк, С.П. Симоненко, О.В. Сулим, М.Ф. Шмиголь, Н.В. Щубелка, Ю.С. Юшкевич]; за ред. М.Ф. Шмиголя. К.: Центр учбової літератури, 2017. С. 172 – 189; С. 306 – 320.
13. Філософія: навч. посіб. [Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.]; за ред. І.Ф. Надольного. [8-ме вид., стер.]. К.: Вікар, 2011. С. 163 – 166.
14. Філософія: підруч. [Л.В. Губерський та ін.]; ред. Л.В. Губерський; худож. О.Д. Кононученко. Харків : Фоліо, 2018. С. 206 – 210; С. 305 – 308.
15. Філософія: підруч. [Марія Фюрст, Юрген Тринкс]; [перекл. з нім. Вахтанга Кебуладзе]. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. С. 63 – 65; С. 134 – 150.

ТЕМА 6. Зарубіжна філософська думка XX ст.

1. Духовна атмосфера XX ст. і роль у ній філософії.
2. Роль науки. Саєнтичний напрям філософської думки. Нео і пост позитивізм. Аналітична і лінгвістична філософія.
3. Антропологічний напрям. Філософська антропологія. Екзистенціалізм.
4. Релігійно-філософський напрям. Християнський еволюціонізм.
5. Культурологічний напрям філософської думки.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Саєнтизм, принцип верифікації, філософська антропологія, екзистенціалізм, християнський еволюціонізм, архетип, волюнтаризм, воля, герменевтика, демаркація, дематеріалізація, інтенція, інтуїтивізм, ірраціоналізм, логічний позитивізм, модернізм, неопозитивізм, неотомізм, несвідоме, об'єктивація, операціоналізм, позитивізм, постмодернізм, прагматизм, психоаналіз, сенс життя, смерть, суб'єктивізм, феномен.

Теми рефератів:

1. «Логічний атомізм» Людвіга Вітгенштейна.
2. «Буття і час» М. Гайдеггера.
3. «Людина і небуття» Ж.П. Сартра.
4. Людина бунтівна і людина абсурдна А. Камю.

Питання для самоконтролю:

1. Яким був зв'язок філософії з наукою? Хто з філософів продовжив у ХХ ст. позитивізм О. Конта?
2. Який напрям узагальнює філософське вивчення людини?
3. Кого з представників екзистенціалізму ви знаєте?
4. У чому полягає сутність неотомізму?
5. Назвіть представників культурологічного напрямку і розкрийте погляди на культуру на початку ХХст.

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
3. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
4. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
5. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с.
6. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Л.: Світ, 2001. 318 с.
7. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
8. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
9. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
10. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.

11. Татаркевич В. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 2: Філософія Нового часу до 1830 року. 352 с.
12. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України /авт. кол. за ред.М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
13. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму: підручник для студ. вищих навч. закл. К.: Знання України, 2004. 214 с.

ТЕМА 7. Українська філософська думка

1. Зародження та особливості української філософської думки.
2. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
3. Києво-Могилянська академія та формування професійної філософії.
4. Філософські погляди Г. Сковороди (1722–1794).
5. Академічна філософія в Україні. Філософські погляди П. Юркевича.
6. Новітня українська філософія. Розробка філософських проблем у сучасній Україні.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Теми рефератів:

1. Реформаційні ідеї в Україні.
2. Українські полемісти.
3. Острозький культурно-освітній центр.
4. Філософські ідеї у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства.
5. Філософські ідеї у творчості Т. Шевченка.
6. Філософська думка української діаспори.

Питання для самоконтролю:

1. Кого з професорів Києво-Могилянської академії ви знаєте? Які філософські курси читали вони?
2. Поясніть філософію серця Г. Сковороди.
3. Розкрийте погляди Г. Сковороди на нерівну рівність.
4. Що означає за Г. Сковородою споріднена праця і щастя?

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
3. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2006. 356 с.

4. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
5. Возняк С.М., Голянич М.Ю., Москаленко Ю.М. Філософська думка України: імена та ідеї: навч.-метод. посіб. / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. 2 вид., доп. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 135 с.
6. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
7. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Либідь, 2004. 488 с.: іл.
8. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
9. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2-ге, випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
10. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
11. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: навч. посібник. К.: Україна, 2001. 509 с.
12. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
13. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 136 с.

ТЕМА 8. Онтологія: філософські проблеми буття

1. Онтологія як вчення про буття.
2. Концепції буття в філософії.
3. Сфери буття світу.
4. Буття людини.
5. Сучасна наукова модель (картина) світу.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Онтологія, форми буття, світ, матерія, простір, рух, час.

Теми рефератів:

1. Категорія буття в матеріалістичному та ідеалістичному трактуванні.
2. Буття і небуття. Небуття і ніщо.
3. Категорії «буття» і «реальність».
4. Онтологія християнської філософії.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні функції, що їх виконує поняття буття у філософії.
2. Як пов'язане поняття буття із людським способом самоутвердження в світі?
3. Яка послідовність категоріальних визначень буття в історії європейської філософії?
4. Назвіть відмінності між філософським та науковим розумінням буття.

Рекомендована література:

1. Філософія: навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів [кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук]. К.: Вадекс, 2021. С. 152 – 184.
2. Арістотель. Метафізика / пер. з давньогр. Олексія Панича. К.: Темпора, 2022. 848 с.
3. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії. К., 2017. С. 118 – 147.
5. Гусев В.І. Метафізика: проблеми, принципи, поняття: лекційний курс: навч. посіб. К.: Вид-во «Каравела», 2020. 332 с.
6. Корет Э. Основы метафизики [пер. с нем. В. Терлецкого]. К.: Тандем, 1998. 248 с.
7. Лакс М. Метафізика: сучасний вступний курс. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. 584 с.
8. Основи філософії: навч. посіб. [Л.О. Сандюк, С.П. Симоненко, О.В. Сулим, М.Ф. Шмиголь, Н.В. Щубелка, Ю.С. Юшкевич]; за ред. М.Ф. Шмиголя. К.: Центр учбової літератури, 2017. С. 169-172; С. 189 – 195. 26
9. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підруч. [В. Лозовий, М. Требін, І. Жиленкова та ін.]. К.: ЦУЛ, 2020. С. 289 – 318.
10. Стружевський В. Онтологія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 312 с.
11. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії [В. Петрушенко]. Львів: Львівська політехніка, 2019. С. 300 – 325.
12. Філософія: навч. посіб. [Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.]; за ред. І.Ф. Надольного. [8-ме вид., стер.]. К.: Вікар, 2011. С 156 – 165.
13. Філософія: підруч. [Л.В. Губерський та ін.]; ред. Л.В. Губерський; худож. О.Д. Кононученко. Харків : Фоліо, 2018. С. 289 – 327.
14. Філософія: підруч. [Марія Фюрст, Юрген Тринкс]; [перекл. з нім. Вахтанга Кебуладзе]. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св.Томи Аквінського, 2018. С. 49 – 81; С. 228 – 239; С. 252 – 283.
- 15.Хамітов Н.В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. [2-е вид., випр. і допов.]. К.: «КНТ», 2017. С. 25 – 30; С. 257 – 346.

ТЕМА 9. Гносеологія: філософська теорія пізнання

1. Пізнання як вид духовної діяльності людини.
2. Види, рівні та форми пізнання.
3. Істина як кінцевий результат пізнання. Концепції істини.
4. Наукове пізнання: рівні, форми і методи пізнання.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Гносеологічний оптимізм, скептицизм, агностицизм, релятивізм, догматизм, нормативізм, прагматизм.

Теми рефератів:

1. Основні принципи сучасної гносеології
2. Якими є основні гносеологічні підходи до пізнання?
3. Назвіть суб'єкт і об'єкт пізнання.
4. Дайте визначення істини. Які концепції істини ви знаєте?
5. У чому полягає специфіка наукового пізнання?

Питання для самоконтролю:

1. Якими є види пізнання?
2. Охарактеризуйте форми чуттєвого пізнання.
3. Охарактеризуйте форми раціонального пізнання.
4. Якими є загальні методи пізнання?
5. Якою є специфіка наукового пізнання?

Рекомендована література:

1. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
2. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
3. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
4. Липский Б.И., Гусев С.С., Шилков Ю.М., Марков Б.В., Тульчинский Г.Л. Основы теории познания: учеб.пособие / Санкт-Петербургский гос. ун-т / Б.И. Липский (ред.). СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2000. 336 с.
5. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2-ге, випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
7. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. — вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.

8. Філософія: навч. посібник для студентів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України / авт. кол. за ред. М.П. Гетьманчука. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 344 с.
9. Філософія: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. 6-те вид., випр. і доп. К.: Вікар, 2006. 517 с.

ТЕМА 10. Основні проблеми соціальної філософії

1. Суспільство як предмет філософського пізнання.
2. Економічна сфера життя суспільства.
3. Соціальна сфера життя суспільства.
4. Політична сфера життя суспільства.
5. Духовна сфера життя суспільства.
6. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.

Завдання для самостійної роботи:

Ознайомитись і підготуватися з теоретичних питань плану семінару, засвоїти основні поняття і терміни, підготувати реферат, а також наукові повідомлення, дати відповіді на питання для самоконтролю, опрацювати рекомендовану літературу.

Терміни і поняття для засвоєння:

Виробництво, виробничі відносини, громадянське суспільство, ідеологія, клас, людство, людська праця, мистецтво, мораль, народність, нація, плем'я, політика, право, продуктивні сили, релігія, рід, сім'я, соціальна спільнота, соціальна стратифікація, страта, суспільні відносини, суспільно-економічна формація, суспільство, форми суспільної свідомості, цивілізація.

Теми рефератів:

1. Поняття «суспільство» у філософській традиції.
2. Взаємозв'язок індивідуальної та суспільної свідомості.
3. Підходи до історичного процесу в історії філософії.
4. Глобальні проблеми сучасності: філософський аналіз.
5. Діалектика діяльності і потреб, виробництва і споживання.
6. Категорії «практика» і «праця»: що суспільного і в чому різниця?
7. Цінності і сенс життя.
8. Прогрес суспільства і його критерії.
9. Рушійні сили та суб'єкти історичного розвитку.

Питання для самоконтролю:

1. Як розглядалось питання про проблематичність людського буття в історії філософської думки?
2. Які концепції походження людини ви знаєте?
3. Як пояснював соціологію людського буття М. Бубер у своїй роботі «Я і Ти»?
4. Які ознаки особистості?

Рекомендована література:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. 2-ге вид., випр. й доп. К.: Генеза, 1996. 368 с.
2. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут вищої освіти АПН України. К.: Тандем, 2000. 406 с.
3. Арістотель. Політика /Арістотель; пер. з давньогрецької О. Кислюк. 2-ге вид. К.: Основи, 2003. 239 с.
4. Афанасенко В.С., Горлач М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк. Х.: Прапор, 2007. 687 с.
5. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. /Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
6. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
7. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
8. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: навч. посібник для студ. вузів / Міжнародний фонд «Відродження». К.: Абрис, 1995. 336 с.
9. Пазенок В.С. Філософія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с.
10. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
11. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В., Андрос Є., Дондюк А. Філософія: світ людини. Курс лекцій: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Либідь, 2003. 432 с.
12. Філософія. Світ людини: курс лекцій / Інститут філософії НАН України; Антропологічне відділення Українського філософського фонду. К.: Стилос, 1999. 310 с.
13. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота (40 год.) є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Філософія» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і семінарських занять, проведення консультацій та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і семінарських занять (*позааудиторна самостійна робота*), має на меті сформувати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів належить виконання двох видів робіт:

- 1) підготовка рефератів та ЕСЕ із заданих тем;
- 2) розробка електронних презентацій з обраної тематики.

Завдання для самостійної підготовки студента

*Орієнтовний перелік тем для розробки електронних презентацій
та написання рефератів*

№ з/п	Тема	Завдання
	Тема 1. Філософія, її походження, проблематика і роль у суспільстві	
1	Світогляд як духовно-практичний феномен	підготувати реферат
2	Наука, мистецтво, філософія і релігія як способи осягнення світу	підготувати презентацію
3	Структура філософського знання	підготувати презентацію
4	Функції, що їх виконує філософія у суспільстві	підготувати реферат
	Тема 2. Антична філософія	
5	Періодизація розвитку античної філософії та характеристика її основних досягнень	підготувати презентацію
6	Апорії Зенона	підготувати реферат
7	Вчення Платона про ідеальну державу	підготувати реферат

№ з/п	Тема	Завдання
8	Епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм	підготувати презентацію
	Тема 3. Філософська думка середньовіччя і доби Відродження	
9	Філософія і теологія у західноєвропейському середньовіччі	підготувати презентацію
10	Титани Відродження	підготувати реферат
11	Тема 5. Німецька філософія XIX ст.	
12	Філософія Шопенгауера	підготувати реферат
13	Релігійний екзистенціалізм С. К'єркегора	підготувати реферат
	Тема 6. Зарубіжна філософська думка XX ст.	
14	Філософія і наука: саєнтичний напрям	підготувати реферат
15	Культурологічний напрям	підготувати презентацію
	Тема 7. Українська філософська думка	
16	Академічна філософія в Україні	підготувати презентацію
17	Філософська думка української діаспори	підготувати реферат
	Тема 8. Онтологія: філософські проблеми буття	
18	Буття і небуття	підготувати реферат
19	Буття духовного як філософська проблема	підготувати ЕСЕ
	Тема 9. Гносеологія: філософська теорія пізнання	
20	Наукове пізнання та його форми	підготувати реферат
	Тема 10. Філософія людини	
21	Людина і суспільство	підготувати презентацію
22	Філософія особистості	підготувати реферат
23	Суспільство і природа. Екологічні проблеми сучасності	підготувати презентацію
24	Філософія технологій: як наші технології впливають на наш спосіб мислення та самосвідомість?	підготувати ЕСЕ

5. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Філософія» включає проведення двох контрольних робіт та підсумкового контролю у формі іспиту.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Філософія» передбачає *5 варіантів завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань*. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Перелік питань Для модульної контрольної роботи № 1

1. Поняття світогляду, його специфіка та структура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, філософія.
3. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет філософії.
4. Основні функції філософії.
5. Співвідношення філософії науки і релігії.
6. Проблема основного питання філософії. Форми його постановки і вирішення.
7. Структура та функції філософського знання
8. Діалектичний і метафізичний способи мислення: загальна характеристика.
9. Основні філософські школи Стародавньої Індії.
10. Філософія Стародавнього Китаю.
11. Формування давньогрецької філософії та її особливості.
12. Класичний період розвитку античної філософії.
13. Філософія еллінізму і Давнього Риму.
14. Особливості філософії Середньовіччя.
15. Філософські джерела християнської апологетики.
16. Патристика: вчення Августина Блаженного.
17. Схоластика: реалізм, номіналізм, концептуалізм у схоластичній філософії. Філософія Томи Аквінського, проблема віри і розуму.
18. Філософська думка середньовічного арабського Сходу: Аль Фарабі, Ібн-Сіна (Авіцена), Ібн Рушд (Авероес).
19. Характерні риси філософії епохи Відродження.
20. Антропоцентризм та гуманізм епохи Відродження.
21. Натурфілософія і пантеїзм.
22. Соціально-політичні концепції доби Відродження (Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Мор, Т. Кампанелла).
23. Особливості розвитку філософії Нового часу.
24. Філософія Ф. Бекона і Т. Гоббса.
25. Раціоналізм Нового часу: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц.
26. Сенсуалістична філософія Дж. Локка, Дж. Берклі і Д. Юма.
27. Філософія просвітництва.
28. Місце і роль німецької класичної філософії у розвитку світової філософської думки.
29. Філософські та соціально-етичні погляди І. Канта.
30. Суб'єктивний ідеалізм (Й. Фіхте).
31. Об'єктивний ідеалізм і діалектика Г. Гегеля.
32. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

33. Філософія марксизму.
34. Особливості сучасної філософської думки.
35. Позитивізм: його сутність та еволюція.
36. Екзистенціально-антропологічна філософія.
37. Релігійна філософія.
38. Зародження та особливості української філософської думки.
39. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
40. Філософія Григорія Сковороди.
41. Українська філософія XIX– початку XX ст.
42. Новітня українська філософія.

Перелік питань для модульної контрольної роботи № 2

1. Філософський зміст категорії «буття».
2. Філософський зміст категорії «матерія».
3. Спосіб та форми існування матерії.
4. Проблема співвідношення духу (свідомості) та матерії.
5. Проблема свідомості в історії філософії.
6. Виникнення і генезис свідомості.
7. Сутність та структура свідомості.
8. Структура та форми суспільної свідомості.
9. Історичні форми і особливості діалектики.
10. Поняття діалектики, її основні принципи.
11. Альтернативи діалектики.
12. Гносеологічна проблема в історії філософської думки.
13. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
14. Проблеми істини у філософії.
15. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання.
16. Основні форми наукового пізнання.
17. Суспільство як предмет філософського пізнання.
18. Суспільство і природа.
19. Людина як предмет філософського аналізу.
20. Економічна сфера життя суспільства.
21. Соціальна сфера життя суспільства.
22. Політична сфера життя суспільства.
23. Духовна сфера життя суспільства.
24. Цінності та їх роль у житті людини та суспільства.
25. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.
26. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особа. Особистість.
27. Соціальна структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та мобільності.
28. Природні умови в житті суспільства. «Географічний детермінізм», «геополітика».
29. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
30. Науково-технічна революція: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
31. Екологічні проблеми сучасної цивілізації.
32. Соціально-філософський аспект держави, форм правління, державного устрою, політичних режимів.
33. Громадянське суспільство і правова держава: філософський зміст понять.

6. ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Модуль 1

1. Система найзагальніших знань, цінностей, переконань, практичних настанов, які регулюють ставлення людини до світу називається:

- А) світогляд;
- Б) апологія;
- В) онтологія;
- Г) гносеологія.

2. У чому сутність філософського світогляду:

- А) теоретична форма світогляду, що відображає світ у поняттях і обумовлених знаннях;
- Б) синкретична форма світогляду, що відображає світ в чуттєво-наочному образі;
- В) форма світогляду, що ділить світ на надприродний і земний, і ставить земний світ у залежність від надприродного;
- Г) синкретична форма світогляду, що відображає світ в художньому образі.

3. У чому сутність міфологічного світогляду?

- А) теоретична форма світогляду, що відображає світ у поняттях і обумовлених знаннях;
- Б) синкретична форма світогляду, що відображає світ в чуттєво-наочному образі;
- В) форма світогляду, що ділить світ на надприродний і земний, і ставить земний світ у залежність від надприродного;
- Г) форма світогляду, що відображає світ в емпіричному знанні.

4. До функцій філософії не слід відносити:

- А) пізнавальну;
- Б) світоглядну;
- В) ціннісно-орієнтаційну;
- Г) догматичну.

5. Під онтологією слід розуміти:

- А) розділ філософії, що досліджує цінності;
- Б) розділ філософії, що досліджує сутність людини;
- В) розділ філософії, що досліджує сутність буття світу;
- Г) розділ філософії, що досліджує сутність пізнання.

6. Теорія пізнання – це:

- А) аксіологія;
- Б) онтологія;
- В) гносеологія;
- Г) теологія.

7. Філософія Античності за своїм характером – це:

- А) космоцентрізм;
- Б) теоцентрізм;
- В) антропоцентрізм;
- Г) деїзм.

8. Яке питання було головним у ранній грецькій філософії?

- А) хто створив світ?
- Б) з чого все?
- В) у чому суть людини?
- Г) що таке матерія?

9. Кому належить вислів: «Не можна двічі увійти до однієї і тієї ж річки» ?

- А) Фалесу;
- Б) Геракліту;
- В) Парменіду;
- Г) Сократу.

10. Хто висунув тезу про тотожність мислення і буття в старогрецькій філософії?

- А) Парменід;
- Б) Сократ;
- В) Платон;
- Г) Аристотель.

11. Протистояння між Сократом та софістами відбулось внаслідок того, що:

- А) софісти були послідовниками Аристотеля, а Сократ – Платона;
- Б) софісти спрямовували зусилля на дослідження космосу, а Сократ – на дослідження людини;
- В) софісти сповідували принцип релятивізму, а Сократ наполягав на тому, що справжнє знання повинно бути незмінним;
- Г) софісти пропагували аморалізм, а Сократ намагався прищеплювати доброчесність.

12. Наполягання на тому, що справжнє знання є основою правильних моральних вчинків було характерним для:

- А) Сократа;
- Б) Сенеки;
- В) Демокріта;
- Г) Геракліта.

13. Сократ основну увагу у своїх міркуваннях приділяв:

- А) космосу та законам його розвитку;
- Б) людині та внутрішнім чинникам її дій;
- В) співвідношенню світу ідей та світу речей;
- Г) політичному устрою держави.

14. Яким поняттям Платон позначив вічне, єдине, незмінне і досяжне розумом:

- А) ідея;
- Б) логос;
- В) космос;
- Г) апейрон.

15. Співвідношення філософії Платона та філософії Аристотеля можна передати так:

- А) між ними немає нічого спільного;
- Б) філософія Платона базується на деяких ідеях Аристотеля;

- В) філософія Аристотеля базується на вихідних ідеях Платона, але міняє спрямування філософського пізнання;
Г) Аристотель запровадив екзистенціально-містичний, а Платон – науково-аналітичний тип філософського мислення;

16. За що Аристотель критикує теорію ідей Платона:

- А) за приписування ідеям самотійного існування, за подвоєння світу;
Б) за діалектичний підхід при розгляді ідей;
В) за раціоналізм у розумінні сутності ідей;
Г) за матеріалістичний розгляд тілесності речей.

17. Нова якість людини, відкрита християнами, – це:

- А) розум;
Б) дух;
В) тіло;
Г) душа.

18. Схоластика — це:

- А) напрям у античній філософії;
Б) напрям філософії Нового часу;
В) «шкільна» філософія;
Г) заперечення ролі філософії.

19. Хто із середньовічних філософів привів п'ять природних доказів буття бога?

- А) Т. Аквінський;
Б) І. Дамаскін;
В) Ібн Рушд;
Г) А. Великий.

20. Хто із середньовічних філософів був засновником томізму?

- А) Т. Аквінський;
Б) І. Дамаскін;
В) Ібн Рушд;
Г) А. Великий.

21. Як називається принцип виправдання Бога за існування зла у світі?

- А) детермінізм;
Б) монізм;
В) теодицея;
Г) боговтілення.

22. Філософське вчення, згідно з яким Бог ототожнюється з природою – це:

- А) креаціонізм;
Б) пантеїзм;
В) політеїзм;
Г) теїзм.

23. Сукупність поглядів, що виражають пошану до гідності людської особи і турботу про гідне людське існування:

- А) ідеалізм;
Б) волюнтаризм;

- В) гуманізм;
- Г) матеріалізм.

24. Що характерно для філософії епохи Відродження?

- А) волюнтаризм;
- Б) теїзм;
- В) пантеїзм;
- Г) політеїзм.

25. Кому належать слова: «Знання – сила»?

- А) Ф. Бекону;
- Б) Р. Декарту;
- В) Б. Спінозі;
- Г) І. Канту.

26. Основоположником якого напрямку в гносеології був Ф. Бекон?

- А) раціоналізму;
- Б) сенсуалізму;
- В) емпіризму;
- Г) агностицизму.

27. Кому належить теза: «Без суб'єкта немає об'єкта. Існувати, означає бути сприйнятим»?

- А) Дж. Локку;
- Б) Дж. Берклі;
- В) Д. Юму;
- Г) Р. Декарту.

28. Як слід розуміти принцип радикального сумніву Р. Декарта?

- А) як прояв скептицизму;
- Б) як методологічний принцип;
- В) як недовіру до розуму;
- Г) як прояв релятивізму.

29. Кому з названих філософів належать слова: «Я мислю, отже я існую»?

- А) Ф. Бекону;
- Б) Дж. Берклі;
- В) Р. Декарту;
- Г) Дж. Локку.

30. Кому належать твори «Новий Органон» і «Нова Атлантида»?

- А) Б. Спінозі;
- Б) Ф. Бекону;
- В) Р. Декарту;
- Г) Дж. Локку.

31. Положення, сформульоване Дж. Локком: «немає нічого в думці, чого раніше б не було у відчутті» – це кредо:

- А) раціоналізму;
- Б) емпіризму;
- В) сенсуалізму;
- Г) дуалізму.

32. Хто є основоположником німецької класичної філософії?

- А) І. Кант;
- Б) Р. Декарт;
- В) Л. Фейербах;
- Г) К. Маркс.

33. У чому полягає коперніканський переворот І. Канта?

- А) у створенні гіпотези про виникнення сонячної системи;
- Б) у положенні, що предмети повинні погоджуватися з пізнавальними здібностями суб'єкта;
- В) у вченні про антиномії людського розуму;
- Г) у вченні про категоричний імператив.

34. Початковий принцип філософії Гегеля:

- А) тотожність мислення і буття;
- Б) радикального сумніву;
- В) непізнаваності миру;
- Г) скептицизму.

35. Агностицизм – це:

- А) визнання ідеї за первинне;
- Б) вчення про тотожність мислення і буття;
- В) принцип радикального сумніву;
- Г) непізнаваність буття.

36. Хто є автором «Критики чистого розуму»?

- А) Р. Декарт;
- Б) І. Кант;
- В) Г. Гегель;
- Г) Ф. Бекон.

37. Діалектика – це:

- А) теорія розвитку;
- Б) вчення про людину;
- В) вчення про сутність буття;
- Г) теорія пізнання.

38. Хто є засновником української класичної філософії?

- А) Феофан Прокопович;
- Б) Григорій Сковорода;
- В) Памфіл Юркевич;
- Г) Пантелеймон Куліш.

39. Які основні риси притаманні українському світоглядному менталітету?

- А) пантеїзм;
- Б) раціоналізм;
- В) прагматизм;
- Г) кордоцентризм.

40. Учення про «дві натури й три світи» розробив:

- А) С. Яворський;
- Б) Г. Сковорода;
- В) І. Гізель;
- Г) П. Юркевич.

Модуль 2

1. До якого філософського напрямку належить наступне вирішення основного питання філософії: «Об'єктивний світ і його закони є визначальним початком у відношенні до думок людей, наукових теорій»?

- А) об'єктивний ідеалізм;
- Б) суб'єктивний ідеалізм;
- В) дуалізм;
- Г) матеріалізм.

2. Ідеалізм – це:

- А) прагнення обґрунтувати значення ідеалів життя, прагнення людини до досконалості;
- Б) визнання ідей, свідомості за первинне, що визначає все матеріальне;
- В) твердження, що ідеї, думки існують реально;
- Г) ілюзорні, далекі від життя міркування, спроба забути про «прозу» життя і т.п.

3. Матеріалізм – це:

- А) визнання того, що увесь світ, всі тіла і предмети складаються з однакових часток (атомів, електронів і т.п.);
- Б) принцип життя, що полягає у визнанні примата матеріальних благ для життя людини;
- В) філософський напрям, що затверджує первинність природи, матерії і вторинність свідомості;
- Г) практично здоровий погляд на речі, відмова від ілюзорних, далеких від життя міркувань.

4. Хто сформулював принципи матеріалістичної діалектики?

- А) Платон;
- Б) Н. Кузанський;
- В) Г. Гегель;
- Г) К. Маркс.

5. Що є джерелом розвитку з позиції діалектики?

- А) людина;
- Б) Бог;
- В) зовнішня сила;
- Г) внутрішнє протиріччя об'єкта.

6. До законів матеріалістичної діалектики відноситься:

- А) закон тотожності;
- Б) закон піднесення потреб;
- В) закон виключеного третього;
- Г) закон єдності і боротьби протилежностей.

7. Стрижнем соціальної філософії К. Маркса є концепція:

- А) волі до влади;
- Б) базису і надбудови;
- В) природного права;
- Г) позитивного права.

8. Датський філософ С. К'єркегор:

- А) був послідовником А. Шопенгауера в дослідженні засад людського відношення до світу;
- Б) був послідовником Г. Гегеля в пропаганді діалектичного мислення;
- В) вважав людське внутрішнє переживання життя єдиним предметом філософії;
- Г) вважав, що людину слід вивчати з допомогою науки.

9. Поняття екзистенції було вперше запроваджене в якості характеристики особливостей людського буття:

- А) І. Кантом;
- Б) А. Шопенгауером;
- В) С. К'єркегором;
- Г) О. Контом.

10. Який напрям був розвинений у філософії А. Шопенгауера:

- А) історичний матеріалізм;
- Б) волюнтаризм;
- В) неопозитивізм;
- Г) раціоналізм.

11. «Світ як воля та уявлення» – це твір:

- А) Ф. Ніцше;
- Б) І. Канта;
- В) А. Шопенгауера;
- Г) Г. Гегеля.

12. У чому полягає песимізм А. Шопенгауера:

- А) наш світ є найкращим зі всіх світів;
- Б) наш світ розвивається від нижчих ступенів до вищих;
- В) наш світ є найгірший зі всіх можливих світів;
- Г) наш світ є розумний і впорядкований.

13. Які з перерахованих цінностей вітає Ніцше?

- А) милосердя і співчуття;
- Б) силу і мужність;
- В) терпіння і терпимість;
- Г) любов до ближнього.

14. Філософію Ф. Ніцше відносять до такого напрямку, як:

- А) раціоналізм;
- Б) позитивізм;
- В) волюнтаризм;
- Г) прагматизм.

15. Який напрям був розвинений у філософії О. Конта:

- А) аналітична філософія;
- Б) прагматизм;

- В) позитивізм;
- Г) раціоналізм.

16. Кому належить твір «Так говорив Заратустра»?

- А) А. Шопенгауеру;
- Б) Ф. Ніцше;
- В) М. Хайдеггеру;
- Г) Ж.П. Сартру.

17. Поняття «воля до влади» ввів:

- А) Шопенгауер;
- Б) К'єркегор;
- В) Ніцше;
- Г) Маркс.

18. Яка із форм буття є найретельнішим предметом уваги екзистенціальної філософії:

- А) буття суспільства;
- Б) буття природи;
- В) індивідуальне (персональне) буття людини;
- Г) буття культури.

19. Джерелом творчої активності людини З. Фройд вважав трансформацію сексуальної енергії, і позначив цей процес поняттям:

- А) метаморфізація;
- Б) сублімація;
- В) персоналізація;
- Г) соціалізація.

20. У чому суть ірраціоналізму:

- А) напрям у філософії, що робить основою світорозуміння розум;
- Б) напрям у філософії, що робить основою розуміння світу щось недосяжне для розуму;
- В) напрям у філософії, що вважає, що світ можна зрозуміти досвідним шляхом;
- Г) напрям у філософії, що вважає, що світ можна пізнати в синтезі досвіду і розуму.

21. Який філософський напрям розвивався у поглядах Ж.П. Сартра:

- А) екзистенціалізм;
- Б) раціоналізм;
- В) скептицизм;
- Г) постмодернізм.

22. Екзистенційність – це визначальна риса української філософської думки, яка полягає в:

- А) зосередженні уваги на людині, осмисленні її сутності, призначення у світі;
- Б) спрямуванні не на об'єктивну, одну для всіх, істину, а на «правду» як сенс і мету власного життя;
- В) тісному зв'язку з православним християнством протягом всіх етапів її історії;
- Г) осягненні людиною навколишнього світу й самої себе не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» — емоціями, чуттями, здоровим глуздом.

23. Автором праці «Серце та його роль у духовному житті людини» є:

- А) Григорій Сковорода;
- Б) Памфіл Юркевич;
- В) Сільвестр Гогоцький;
- Г) Орест Новицький.

24. Філософський метод інтерпретації – це:

- А) діалектика;
- Б) герменевтика;
- В) феноменологія;
- Г) екзистенція.

25. Камю, Гайдеггер, Сартр, згідно з класифікацією самого Сартра, належали до...

- А) релігійного екзистенціалізму;
- Б) філософії життя;
- В) атеїстичного екзистенціалізму;
- Г) феноменології.

26. Ясперс, Марсель, К'єркегор належали до...

- А) релігійного екзистенціалізму;
- Б) філософії життя;
- В) атеїстичного екзистенціалізму;
- Г) феноменології.

27. Поняття позитивного у філософії О. Конта позначало:

- А) спостережуване, зрозуміле та корисне;
- Б) економічно ефективне;
- В) основу прийняття виправданих політичних рішень;
- Г) те ж саме, що й добро в етиці.

28. Теза «Наука сама собі філософія» була проголошена:

- А) К. Марксом;
- Б) Ф. Енгельсом;
- В) Ф. Ніцше;
- Г) О. Контом.

29. Визначить, який із напрямів «наукової філософії» у ХІХ ст. наполягав на тому, що філософія повинна вивчати мову та логіку науки:

- А) марксизм;
- Б) природничий матеріалізм;
- В) позитивізм;
- Г) прагматизм.

30. До напрямів сцієнтистської філософії ХХ ст. належать:

- А) неопозитивізм;
- Б) екзистенціалізм;
- В) антропологія;
- Г) неотомізм.

31.Теза «Існування передусь сутності» було введене:

- А) неотомістами для підкреслення того, що світ твориться Богом;
- Б) М. Гайдеггером для підкреслення найпершої важливості проблеми буття для філософії;
- В) Ж.-П. Сартром для позначення того, що перед людиною в її існуванні завжди відкрита можливість життєвого вибору;
- Г) З. Фрейдом для позначення того, що несвідоме постає більш потужним, ніж свідоме.

32. Абсурд у філософських міркуваннях А. Камю:

- А) ситуація людського існування, зумовлена впевненістю людини у тому, що «Бог помер», що не існує абсолютної системи визначення добра і зла, а тому всі вчинки людини стають відносними і втрачають будь-який сенс;
- Б) характеристика людини у фундаментальній онтології: лише через людину буття проявляє себе як буття;
- В) тісне переплетення в філософії класичних та некласичних традицій;
- Г) негативне ставлення до історично попередньої філософії.

33. Представники філософської антропології ХХ ст.:

- А) М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен, Е. Ротхаккер;
- Б) М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю;
- В) Е. Гуссерль, К. Ясперс, М. Гайдеггер;
- Г) К.Г. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм.

34. Найбільш відомі представники неотомізму:

- А) Жильсон, Марітен;
- Б) Ж.-П. Сартр, А. Камю;
- В) З. Фрейд, К.Г. Юнг;
- Г) Н. Бердяев, Л. Шестов.

35. Парадигма – це:

- А) усталений взірєць (еталон) мислення або науково виправданих міркувань, що повинні приводити до достовірних результатів у науковому пошуку;
- Б) запропонована представниками логічного позитивізму процедура перевірки наукових знань на істинність;
- В) у філософії екзистенціалізму (Ж.-П. Сартр) спосіб реалізації людиною своєї свободи: постійне і неминуче здійснення вибору, що, врешті, постає не лише вибором дій, а вибором життєвої долі;
- Г) непряме, опосередковане (іноді – символічне) виявлення несвідомого у діяльності людини.

36. Яка з гіпотез походження людини належить марксизму:

- А) людина виникла від вищих приматів у результаті дії біологічних законів;
- Б) людина виникла від вищих тварин у результаті праці;
- В) космічна версія походження людини;
- Г) людина – результат божественного творіння.

37. Що не відноситься до основних ідей неопозитивізму:

- А) критика класичної філософії;
- Б) протиставлення філософії і науки;

В) філософія – це наука усіх наук;

Г) твердження, що істинне значення може бути отримане тільки в конкретних науках.

38. О. Шпенглеру – засновнику філософської культурології у XX ст. належить твір:

А) «Новий Органон»;

Б) «Буття і час»;

В) «Занепад Європи»;

Г) «Міф про Сізіфа».

39. Герменевтичне коло – це:

А) операція мислення, що полягає в наданні смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини;

Б) взаємини між автором тексту, самим текстом і читачем;

В) це принцип розуміння тексту, заснований на взаємозв'язку частини і цілого;

Г) це пояснення і інтерпретація тексту.

40. Філософський постмодерн як один із напрямів філософії кінця XX ст. не характеризується такими рисами:

А) йому притаманні прагнення стерти межі між різними сферами та напрямками інтелектуальної діяльності;

Б) він сповідує принциповий антилогіцизм;

В) він намагається покласти в основу своїх тверджень чіткі логічні побудови;

Г) він налаштований на ведення вільного герменевтичного дискурсу.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (іспит)

1. Поняття світогляду, його специфіка та структура.
2. Історичні типи світогляду: міф, релігія, філософія.
3. Філософія як особлива форма суспільної свідомості. Предмет філософії.
4. Основні функції філософії.
5. Співвідношення філософії, науки і релігії.
6. Проблема основного питання філософії. Форми його постановки і вирішення.
7. Структура та функції філософського знання.
8. Діалектичний і метафізичний способи мислення: загальна характеристика.
9. Основні філософські школи Стародавньої Індії.
10. Філософія Стародавнього Китаю
11. Давньогрецька натурфілософія: основні школи і проблеми.
12. Атомістичний матеріалізм Демокріта.
13. Діалектика Геракліта.
14. Сократ, його місце в історії світової філософії.
15. Філософія та соціально-політичні погляди Платона.
16. Філософія Аристотеля.
17. Основні напрями філософії елінізму: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм.
18. Особливості філософії Середньовіччя.
19. Філософські джерела християнської апологетики.
20. Патристика: вчення Августина Блаженного.
21. Схоластика: реалізм, номіналізм, концептуалізм у схоластичній філософії.
22. Філософія Томи Аквінського, проблема віри і розуму.
23. Характерні риси філософії епохи Відродження.
24. Натурфілософія і пантеїзм епохи Відродження.
25. Соціально-політичні концепції доби Відродження (Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Мор, Т. Кампанелла).
26. Особливості розвитку філософії Нового часу.
27. Філософія Ф. Бекона і Т. Гоббса.
28. Раціоналізм Нового часу: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц.
29. Сенсуалістична філософія Дж. Локка, Дж. Берклі і Д. Юма.
30. Філософія Просвітництва.
31. Місце і роль німецької класичної філософії у розвитку світової філософської думки.
32. Філософські та соціально-етичні погляди І. Канта.
33. Суб'єктивний ідеалізм Й. Фіхте.
34. Об'єктивний ідеалізм і діалектика Г. Гегеля.
35. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
36. Філософія марксизму.
37. Особливості сучасної філософської думки.
38. Екзистенціально-антропологічна філософія.
39. Релігійна філософія.
40. Російська релігійно-ідеалістична філософія.
41. Зародження та особливості української філософської думки.
42. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст.
43. Філософія Григорія Сковороди.
44. Філософія Памфіла Юркевича.

44. Українська філософія XIX– початку XX ст.
45. Новітня українська філософія.
46. Філософський зміст категорії «буття».
47. Філософський зміст категорії «матерія».
48. Спосіб та форми існування матерії.
49. Проблема співвідношення духу (свідомості) та матерії.
50. Проблема свідомості в історії філософії.
51. Виникнення і генезис свідомості.
52. Сутність та структура свідомості.
53. Творча активність свідомості та її основні функції.
54. Суспільна та індивідуальна свідомість, їх діалектичний взаємозв'язок.
55. Структура та форми суспільної свідомості.
56. Історичні форми і особливості діалектики.
57. Поняття діалектики, її основні принципи.
58. Альтернативи діалектики.
59. Категорії як загальні форми відображення буття, його пізнання і перетворення.
60. Основні закони діалектики, їх світоглядне та методологічне значення.
61. Гносеологічна проблема в історії філософської думки.
62. Поняття пізнання і його змістовні складові.
63. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
64. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу.
65. Проблеми істини у філософії.
66. Наука як вища форма раціонального пізнання.
67. Емпіричні методи наукового пізнання.
68. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання.
69. Теоретичні методи наукового пізнання.
70. Основні форми наукового пізнання.
71. Суспільство як предмет філософського пізнання.
72. Суспільство і природа.
73. Людина як предмет філософського аналізу.
74. Економічна сфера життя суспільства.
75. Соціальна сфера життя суспільства.
76. Політична сфера життя суспільства.
77. Духовна сфера життя суспільства.
78. Цінності та їх роль у житті людини та суспільства.
79. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.
80. Людина. Індивід. Індивідуальність. Особа. Особистість.
81. Історичні спільності людей. Їх історичний генезис (сім'я, рід, плем'я, народність, нація).
82. Соціальна структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та мобільності.
83. Природні умови в житті суспільства. «Географічний детермінізм», «геополітика».
84. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
85. Науково-технічна революція: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
86. Екологічні проблеми сучасної цивілізації.
87. Соціально-філософський аспект держави, форм правління, державного устрою, політичних режимів.
88. Громадянське суспільство і правова держава: філософський зміст понять.
89. Періодизація історії. Формаційний та цивілізаційний підходи до розгляду історії.
90. Культура як предмет філософського осмислення.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (п.5.2, 5.3), «Про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті», затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» від 08.05.2015 р. №698/01-17 та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою», затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» від 03.03.2015 р. (п.2.2.) № 503/01-17.

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Філософія» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (екзамен) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на екзамену; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або реферату).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) №1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-5), а МК №2 відповідно до змістового модуля №2 (теми 6–8).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи. Оцінюються за:

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, вирішення завдань, вправ тощо);
- тестування знань студентів із певного модуля лекційного курсу;
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії тощо);
- захист індивідуального завдання;
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- екзамен.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає два теоретичні питання (кожне оцінюється max 15 балів) і 20 тестів (max 20 балів). *Максимальна кількість балів за МКО – 50.*

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності із розкладом заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методичне забезпечення:

1. Блецкан М.І., Логойда В.М. Філософія: онтологія, гносеологія, діалектика: курс лекцій, Ужгород, 2002. 216 с.
2. Блецкан М.І. Соціальна філософія: курс лекцій. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2004. 212 с.
3. Левкулич В.В. Філософія. Навчально-методична розробка для студентів юридичного факультету (відповідно до умов Болонського процесу). Ужгород, УжНУ, 2008. 72 с.
4. Левкулич В.В. Методичні рекомендації до семінарів з філософії. Ужгород, УжНУ, 2009. 28 с.
5. Шандра Б.Б. Філософія: Методичні рекомендації до семінарів з філософії. Ужгород, УжНУ, 2015. 36 с.

Основна література:

1. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія: історія, теорія, методологія: підруч. для ВНЗ. [вид. 4-те, випр. та допов.]. К.: Юрінком Інтер, 2016.
2. Афанасенко В.С., Горlach М.І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк. Х.: Прапор, 2007. 687 с.
3. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії: науковий. посібник. К.: Інститут обдарованої дитини НАПН, 2017. 238 с.
4. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
5. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2006. 356 с.
6. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія: навч. посібник для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. К.: Університет «Україна», 2007. 196 с.
7. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.. К.: Вища освіта, 2005. 543 с.
8. Герасимчук А.А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії: навч. посібник для студ. / Європейський ун-т. 3-є вид. К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2007. 422 с.
9. Губерський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П., Розумний В.П., Бойченко І.В. Філософія: навч. посіб. / І.Ф. Надольний (ред.). 6-вид., виправ. і доп. К.: Вікар, 2006. 455 с.
10. Губерський Л.В., Надольний І.Ф. Філософія: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів / І.Ф. Надольний (ред.). 2-вид., виправ. і доп. К.: Фоліо, 2018. 622 с.

11. Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Калиновський Ю. Ю. Філософія. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності "Право". Харків.: Право, 2021. 40 с.
12. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. К.: Знання, 2008. 347 с. Бібліогр.: с. 345.
13. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: підручник для студ. вищих навч. закл. К.: Книга, 2007. 432 с.
14. Литвинчук О.В. Філософія: навч. посібник. Житомир : Житомирська політехніка, 2021. 403 с
15. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: підруч. [В. Лозовий, М. Требін, І. Жиленкова та ін.]. К.: ЦУЛ, 2020. 986 с.
16. Пазенок В.С. Філософія: навч.посіб. К.: Академвидав, 2008. 280 с. (Серія «Альма-матер»). Бібліогр.: с.279.
17. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. вид. 2-ге, виправ., доп. К.: Академвидав, 2008. 592 с.
18. Філософія : підручник / Ред. Л.В. Губерський. Харків: Фоліо, 2013.510 с.
19. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л.В. Губерського. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 621 с.
20. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.
21. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт.кол.; за ред. О.В. Рябініної, Л.І. Юрченко. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 286 с.
22. Філософія: Навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів / кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук. Київ: Вадекс, 2021. 560 с.
23. Філософія. Вступ до курсу. Історія світової та української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії [В. Петрушенко]. Друге видання, виправлене. Львів: Львівська політехніка, 2019. 596 с.
24. Філософія: Навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів / кол. авторів; кер. автор. кол. А.О. Приятельчук. Київ: Вадекс, 2021. 560 с.

Додаткова література:

1. Андрущенко В.П., Губерський Л.В., Михальченко М.І. Соціальна філософія: історія, теорія, методологія: підруч. для ВНЗ. [вид. 4-те, випр. та допов.]. К.: Юрінком Інтер, 2016.
2. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: курс лекцій. 2.вид., випр. й доп. К.: Генеза, 1996. 368 с.
3. Андрущенко В.П., Волович В.І., Горlach М.І., Головченко Г.Т., Губерський Л. В. Філософія: підруч. / М. І.Горlach (заг.ред.). 2.вид., перероб. та доп. Х.: Консум, 2000. 672 с.
4. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т ім. Тараса Шевченка; Інститут вищої освіти АПН України. К.: Тандем, 2000. 406 с.

5. Апресян Р.Г., Араб-Оглы Э.А., Артемьева О.В., Ашмарин И.И., Аристотель Політика /Аристотель; пер. з давньогрецької О. Кислюк. 2-ге вид. К.: Основи, 2003. 239 с.
6. Бліхар В.С., Цимбалюк М.М., Гайворонюк Н.В., Левкулич В.В., Шандра Б.Б., Свищо В.Ю. Філософія : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Говерла, 2021. 440 с.
7. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: підручник для студ. вищих закладів освіти. К.: Либідь, 2001. 406 с.
8. Буслинський В.А., Скрипка П.І., Алексеєв В.Ю., Кусок Л.М. Філософія: навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів / Київський славістичний ун-т / В. А. Буслинський (ред.). К., 2002. 315 с.
9. Васянович Г.П. Вступ до філософії: навч. посіб. / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Львівський держ. фінансово-економічний ін-т. Л.: Норма, 2001. 210 с.
10. Виндельбанд Вильгельм. История древней философии; пер.с нем. под ред. А.И. Введенского. К.: Тандем, 1995. 368 с.
11. Возняк С.М., Голянич М.Ю., Москаленко Ю.М. Філософська думка України: імена та ідеї: навч.-метод. посіб. / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. 2.вид., доп. Івано-Франківськ: Плай, 2003. 135 с.
12. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Огородник І.В., Федів Ю.О. Вступ до філософії. Історико-філософська пропедевтика: підр для студ. вищих закладів освіти / Г.І. Волинка (ред.). К.: Вища школа, 1999. 623 с.
13. Волович В.И., Горлач Н.И., Головченко Г.Т., Губерский Л.В., Кремень В.Г. История философии: учебник для высшей школы / Н.И. Горлач (ред.). Х.: Консум, 2002. 751 с.
14. Горський В.С. Історія української філософії: навч. посіб. 4. вид., доп. К.: Наукова думка, 2001. 376 с.
15. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Либідь, 2004. 488 с.: іл..
16. Гусєв В.І. Вступ до метафізики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за спец. «Філософія». К.: Либідь, 2004. 488 с.
17. Гусєв В.І. Західна філософія Нового часу. XVII–XVIII ст.: підручник для студ. філос. фактів вищих закл. освіти. – 2-ге вид., стер. К.: Либідь, 2000. 368 с.
18. Заїченко Г.А., Сагатовський В.М., Кальний І.І., Даниленко В.І., Гнатенко П.І., Заїченко Г.А. Філософія: підруч. для студ. вузів / Г.А. Заїченко (ред.). К.: Вища шк., 1995. 456 с.
19. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія: підручник для вищ. навч. закл. В 2 ч. К.: Альтерпрес, 2002. Бібліогр.: у кінці гл. Ч. 1: Історія розвитку філософської думки. 464 с.
20. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія: підручник для вищ. навч. закл.. В 2 ч. К.: Альтерпрес, 2002. Ч. 2: Актуальні проблеми сучасності. 480 с.
21. Історія філософії: словник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Філософський факультет. Кафедра історії філософії / В.І. Ярошовець (заг.ред.). К.: Знання України, 2005. 1199 с.

22. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Л.: Світ, 2001. 318 с.
23. Кремень В.Г., Афанасенко В.С., Волович В.І., Горлач М.І., Головченко Г.Т. Історія філософії: підручник для вищої школи. 2-ге вид., перероб. та доп. Х.: Прапор, 2003. 768 с.
24. Максюта М.Є. Вступ до філософії: навч. посіб. для студ. вищих аграрних навч. закл. 3-4 рівнів акредитації / Національний аграрний ун-т. К., 2000. 674 с.
25. Осічнюк Ю.В., Зубов В.С., Молчанов І.М., Сластенко Є.Ф., Серова Л.В. Філософія: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національна академія управління / Ю. В. Осічнюк (ред.). К.: Атіка, 2003. 464 с.
26. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Вид. 2., випр. і доп. К.: Каравела, 2002. 539 с.
27. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В., Андрос Є., Дондюк А. Філософія: світ людини. Курс лекцій: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Либідь, 2003. 432 с.
28. Татаркевич В. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). Л.: Свічадо, 1997. Т. 1: Антична і середньовічна філософія. 456 с.
29. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: навч. посібник. К.: Україна, 2001. 509 с.
30. Чорний І.П., Рошкулець Р.Г., Турко О.В. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2003. 136 с.
31. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму: підручник для студ. вищих навч. закл. К.: Знання України, 2004. 214 с.
32. Філософія: Підручник / О.М. Шепетяк, О.Т. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

Інтернет-ресурси:

1. URL: <http://philsci.univ.kiev.ua/>
2. URL: <http://plato.stanford.edu/>
3. URL: <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/>
4. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/37052>

Богдана ШАНДРА

ФІЛОСОФІЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ)**

Формат 60*84/16. Гарнітура Times New Roman
Зам. № 76. Ум.друк.арк. 3,02. Наклад 100 прим.

**Редакційно-видавничий відділ ДВНЗ «УжНУ»
88000, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
E-mail: dep-editors@uzhnu.edu.ua**